

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра соціології та соціальної роботи**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету суспільних наук

« 17 » _____ 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА

НАУКОВО-ДОСЛІДНА (ВИРОБНИЧА) ПРАКТИКА

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	054 Соціологія
Освітня програма	Соціологія
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Ужгород – 2022

Робоча програма **Науково-дослідної (виробничої) практики** для здобувачів вищої освіти галузі знань **05 «Соціальні та поведінкові науки»** спеціальності **054 «Соціологія»** освітньої програми «Соціологія».

Розробник: Ляшко Мар'яна Михайлівна, старший викладач кафедри соціології та соціальної роботи.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри **соціології та соціальної роботи**

протокол № 13 від «24» травня 2022 р.

Завідувач кафедри Шандор Ф.Ф.

Схвалено науково-методичною комісією **факультету суспільних наук**

протокол № 8 від «07» червня 2022 р.

Голова науково-методичної комісії Попадич О.О.

© Ляшко М.М., 2022 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2022 р.

1. ОПИС ПРАКТИКИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 9	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 270	4	5
Тривалість: сім тижнів	Семестр:	
	7	10
Вид підсумкового контролю: диференційований залік	Самостійна робота:	
	90	90
Форма підсумкового контролю: усна	Індивідуальна робота:	
	180	180

2. МЕТА ПРАКТИКИ

Мета науково-дослідної (виробничої) практики – удосконалити професійні вміння та навички студентів на основі залучення до практичної діяльності соціологів, закріпити теоретичні знання. Головними завданнями науково-дослідної (виробничої) практики є: закріплення і практичне використання теоретичних знань з фахових дисциплін; формування професійної ідентифікації та самосвідомості; накопичення досвіду щодо виконання професійних обов'язків, виховання почуття персональної відповідальності; формування вмінь і навичок для реалізації діагностичної, прогностичної та аналітичної функцій соціолога; професійне застосування технологій проведення опитування, інтерв'ювання та анкетування; практичне застосування технології соціологічних досліджень в умовах соціологічної служби; планування послідовності обробки, аналізу і використання соціологічної інформації.

Відповідно до освітньої програми, проходження практики сприяє формуванню в студентів таких компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях (ЗК01);

здатність працювати в команді (ЗК03);

здатність бути критичним і самокритичним (ЗК04);

здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності) (ЗК05);

здатність діяти соціально відповідально та свідомо (ЗК06);

навички міжособистісної взаємодії (ЗК07);

здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК08);

здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології (ЗК09);

здатність генерувати нові ідеї (креативність) (ЗК10);

здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (ЗК11);

Фахові компетентності (СК):

- здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому (СК03);
- здатність збирати, аналізувати та узагальнювати соціальну інформацію з використанням соціологічних методів (СК04);
- здатність самостійно планувати, організовувати та проводити соціологічне дослідження (СК05);
- здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації (СК06);
- здатність презентувати результати соціологічних досліджень для фахівців та нефахівців (СК07);
- здатність використовувати інтернет-ресурси, статистичну інформацію для вирішення експериментальних і практичних завдань у галузі професійної діяльності (СК08);
- здатність до ділових комунікацій у професійній сфері, знання основ ділового спілкування українською та іноземними мовами, ведення ділової документації (СК09);
- здатність виконувати професійні ролі у проєктній діяльності в галузі соціальної проблематики, прогнозування процесів та явищ в сучасному соціумі (СК10);
- здатність дотримуватися у своїй діяльності норм професійної етики соціолога (СК11);
- здатність до соціологічної рефлексії стосовно теоретичних та прикладних аспектів здійснення дослідницької та аналітичної роботи щодо соціальних змін (СК14).

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ПРОХОДЖЕННЯ ПРКТИКИ

Передумовами для проходження практики є опанування таких навчальних дисциплін освітньо-професійної програми:

- OK8 Основи менеджменту
- OK11 Основи наукових досліджень
- OK18 Методологія соціологічних досліджень
- OK23 Теорія та практика вимірювання соціальних змін
- OK24 Математичні методи в соціології
- OK25 Методи збору соціологічної інформації
- OK32 Програмування соціологічних досліджень
- OK33 Ознайомча (навчальна) практика
- OK34 Виробнича практика з обробки та аналізу соціологічної інформації

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Соціологія», проходження науково-дослідної (виробничої) практики повинно забезпечити досягнення таких програмних результатів навчання:

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Використовувати понятійний апарат соціології в освітній,	РН01

дослідницькій та інших сферах професійної діяльності.	
Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в Україні та світі.	PH03
Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач.	PH04
Вільно спілкуватися державною та іноземною / іноземними мовами усно і письмово з професійних питань.	PH05
Ефективно виконувати різні ролі (зокрема організатора, комунікатора, критика, генератора ідей, виконавця тощо) у команді в процесі вирішення фахових задач.	PH06
Вміти використовувати інформаційно-комунікаційні технології у процесі пошуку, збору та аналізу соціологічної інформації.	PH07
Обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури.	PH08
Вміти розробляти програму соціологічного дослідження.	PH09
Володіти навичками збору соціальної інформації з використанням кількісних та якісних методів.	PH10
Презентувати результати власних досліджень для фахівців і нефахівців.	PH11
Знати та дотримуватися етичних норм професійної діяльності соціолога.	PH12
Застосовувати ефективні методи, процедури та технології соціологічних досліджень шляхом забезпечення внутрішньої упорядкованості та погодженості окремих елементів наукового пошуку.	PH14
Виконувати професійні ролі в проєктній діяльності, розробляти перспективні та поточні плани, програми проведення заходів, оперативно приймати ефективні рішення у складних ситуаціях.	PH15
Застосовувати відповідні соціологічні дослідження та реалізовувати дослідницькі професійні навички стосовно теоретичних та прикладних аспектів вивчення соціальних змін.	PH17
Проводити пошук ефективних засобів використання соціальних механізмів регулювання соціальних, політичних, економічних, освітніх, етнокультурних процесів методом проведення соціологічних досліджень.	PH19
Виявляти та аналізувати нові чинники соціальної нерівності в Україні та світі, визначати можливі шляхи подолання нерівного доступу різних суспільних груп до тих чи інших соціальних ресурсів.	PH21

5. БАЗИ ПРАКТИКИ

Бази науково-дослідної (виробничої) практики визначаються довгостроковими або короткостроковими договорами між університетом і підприємствами всіх форм власності і є офіційною підставою для проходження практики здобувачів вищої освіти. Тривалість дії договорів погоджується договірними сторонами. Вона може визначатися на період самої практики або на термін до п'яти років з можливістю подальшої пролонгації на такий же строк.

Базами проходження практики можуть виступати: науково-дослідницькі центри, соціологічні служби, лабораторії підприємств, організацій та установ, служби управління персоналом, кадрові, рекрутингові агенції, громадські організації, соціальні служби, служби зв'язків із громадськістю, освітні заклади (загальноосвітні школи, школи-інтернати, дитячі будинки), соціальні служби, управління та департаменти органів місцевого самоврядування, служби у справах неповнолітніх, спеціалізовані заклади пенітенціарної системи, благодійні фонди.

Закріплення здобувачів денної форми навчання за базами практики та призначення керівників від кафедри оформлюється наказом ректора університету, а здобувачів заочної форми – розпорядженням декана факультету.

Факультет суспільних наук наразі має підписані довгострокові договори співпраці з наступними підприємствами, що можуть стати базами практики під час проходження виробничої практики з обробки та аналізу соціологічної інформації:

1. Громадська організація «Карпатська фундація»
2. Карпатський центр полінгових досліджень
3. Закарпатське обласне відділення соціологічної асоціації України
4. Центр соціологічних досліджень та соціальних ініціатив
5. ГУ Національної поліції в Закарпатській області
6. Філія Державної установи «Центр пробації» в Закарпатській області
7. Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти (кафедра менеджменту інноваційного розвитку освіти)
8. Закарпатський обласний центр зайнятості
9. Служба у справах дітей Закарпатської ОДА
10. Закарпатський регіональний центр соціально-трудової реабілітації та професійної орієнтації «Вибір»
11. Ужгородська міська організація Товариства Червоного Хреста України
12. Обласний дитячий спеціалізований санаторій «Малютко»
13. Закарпатський обласний центр соціально-психологічної допомоги
14. УЗОШ I-III ступеня № 20 – ліцей Лідер
15. Ужгородський міський центр соц. служб для сім'ї, дітей та молоді
16. Департамент праці та соціального захисту населення Ужгородської міської ради
17. ГО «Товариство захисту осіб з інвалідністю «Надія»

18. Ужгородський міський територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг)
19. Благодійний фонд «Карітас-Caritas» Мукачівської греко-католицької єпархії
20. Закарпатський обласний благодійний фонд «Рада життя»
21. ГО «Справа Кольпінга в Україні»
22. Ресурсний центр для підтримки та супроводу внутрішньо переміщених осіб в Закарпатській області
23. Обласний Центр здоров'я
24. Департамент соціального захисту населення Закарпатської ОДА
25. Ужгородський міськрайонний суд
26. Закарпатський обласний благодійний фонд «Благо»
27. Багатопрофільний ліцей «Інтелект» - ЗОШ I-III ст. № 11
28. Закарпатський обласний центр соціальних служб
29. Медико-соціальний реабілітаційний центр «Дорога життя»
30. Міжгірська районна філія Закарпатського ОЦЗ
31. Перечинська районна філія Закарпатського ОЦЗ
32. Хустська міськрайонна філія Закарпатського ОЦЗ
33. Воловецька районна філія Закарпатського ОЦЗ
34. Міжгірське об'єднане управління ПФ в Закарпатській обл.
35. Тячівське управління праці та соціального захисту населення
36. Служба у справах дітей Великоберезнянської РДА
37. Центр надання соціальних послуг Хустської міської ради
38. Виноградівський районний центр соц. служб для сім'ї, дітей та молоді
39. Іршавський районний центр соц. служб для сім'ї, дітей та молоді
40. Великоберезнянський районний центр соц. служб для сім'ї, дітей та молоді
41. Мукачівський міськрайонний суд
42. Перечинська ЗОШ-інтернат I-II ст.
43. Обласний центр соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з функціональними обмеженнями (м. Мукачево)
44. Притулок для дітей смт. Батьово
45. Іршавська районна організація Товариства Червоного Хреста України
46. Благодійний фонд підтримки дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування «Опіка»
47. Благодійна організація «БФ Карітас Св. Августина» м. Перечин
48. Відділ статистики у Старосамбірському районі Головного управління статистики у Львівській обл.

6. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРОХОДЖЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ (ВИРОБНИЧОЇ) ПРАКТИКИ

Проаналізувати діяльність організації (центру, закладу, служби) і на цій основі підготувати соціальний проект, який буде містити пропозиції по перспективному розвитку тої чи іншої соціальної групи. Цей проект необхідно публічно захистити.

В основу проекту має бути поставлена значима для окремої спільноти, групи людей або окремих індивідів соціальна проблема, вирішенню якої і повинен сприяти проект.

Проекти можуть бути орієнтовані на створення нового або вдосконалення (реконструкцію) діючого об'єкту (служби, відділу, організації, центру і т.п.), зміну функцій, послуг, системи впливу (ідеологія, підхід, моделі допомоги), окремі заходи і т.п.

При підготовці проекту необхідно дотримуватися наступних вимог:

1. Специфічність проблеми.
2. Вимірюваність (відображення очікуваного результату втручання).
3. Реальність виконання.
4. Зв'язок з конкретною проблемою.
5. Чіткі часові рамки.

7. ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНЕ ПЛАНУВАННЯ НА ПЕРІОД ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ (ВИРОБНИЧОЇ) ПРАКТИКИ

№ п/п	Вид та зміст роботи	Період виконання завдання
1	Інструктаж з охорони праці (загальний та на робочому місці)	1 день
2	Ознайомлення зі змістом діяльності обраного закладу, ознайомлення з основними функціональними ролями і обов'язками спеціалістів	1 день
3	Узгодження і затвердження графіка роботи студента-практиканта в закладі. Планування заходів, в яких буде здійснюватися виконання завдань практики.	1 тиждень
4	Збір даних для підготовки соціального проекту.	2, 3 тиждень
5	Обробка отриманих даних. Аналіз даних. Підготовка соціального проекту.	4, 5, 6 тиждень
6	Оформлення звітної документації. Підготовка до підсумкової конференції по захисту практики	7 тиждень
Загальна тривалість практики		7 тижнів

8. ОРГАНІЗАЦІЯ І КЕРІВНИЦТВО ПРАКТИКОЮ

Практика проходить у травні-червні протягом семи тижнів (45 годин в тиждень).

Для вибору місць практики студентам пропонується перелік закладів, з якими укладено договори.

Студентам надається також можливість самостійного вибору місць проходження практики, однак у цьому випадку керівник практики від кафедри повинен ознайомитися з роботою закладу і підтвердити, що він відповідає цілям, які ставляться перед практикою. Більше одного студента в один і той же заклад направляється при умові, що там вони матимуть різних керівників

практики (кожному студенту необхідно забезпечити індивідуального наставника).

Під час практики керівник від кафедри 2-3 рази відвідує студента у закладі, однак як студент, так і керівник практики від закладу можуть звернутися до нього в будь-яких випадках, які потребують його втручання, консультації чи допомоги.

9. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТУ, ДОПУСКУ ДО ЗАХИСТУ ПРАКТИКИ

Звіт про проходження практики повинен містити відомості про виконання всіх розділів програми та індивідуальних завдань, висновки та пропозиції. Він має бути оформлений згідно із загальними вимогами до наукової роботи студентів (обсяг – до 30 аркушів) і містити: титульну сторінку; вступ; зміст звіту; розкриття змісту практичної діяльності за розділами програми практики; висновки і пропозиції; додатки (зразки зібраної первинної інформації, таблиці, схеми тощо). Структура проекту:

1. Проблема, на вирішення якої спрямований проект.
2. Мета проекту.
3. Опис результатів, на досягнення яких спрямований проект.
4. Опис діяльності, необхідної для отримання передбачених результатів.
5. Термін реалізації проекту, порядок використання одержаного фінансування.
6. Кадрове, фінансове, матеріально-технічне забезпечення.
7. Порядок здійснення керівництва і контролю за виконанням даного проекту.

10. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Диференційований залік з практики приймається у формі звітної конференції комісією викладачів кафедри.

Загальне оцінювання результатів проходження практики, виконання індивідуальних завдань, оформлення та захист звітів здійснюється за кредитно-трансферною системою, згідно якої максимальний рейтинг кожного здобувача складається з оцінювання в балах за всіма критеріями, що виставляються під час захисту і переводиться в оцінку за схемою:

Загальна сума балів	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	
60 – 63	E	задовільно
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Для визначення рівня оволодіння здобувачами навчальним матеріалом та оцінювання їх академічних досягнень викладачі користуються узагальненими критеріями оцінювання:

90-100 балів А	здобувач вільно володіє навчально-практичним матеріалом, успішно розв'язує завдання у стандартно-виробничих ситуаціях, виявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань
82-89 балів В	здобувач володіє навчально-практичним матеріалом у межах програми навчально-виробничої практики, проте у виконанні стандартно-виробничих завдань допускає неточності
74-81 балів С	здобувач володіє певним обсягом навчально-практичного матеріалу, здатний його реалізувати, проте допускає суттєві неточності в стандартно-виробничих ситуаціях
64-73 балів D 60-63 балів E	здобувач володіє навчально-практичним матеріалом на репродуктивному рівні або володіє частиною навчально-практичного матеріалу, уміє використовувати одержання знання і уміння, проте допускає окремі помилки в стандартно-виробничих ситуаціях
35-59 балів FX	здобувач володіє навчально-практичним матеріалом поверхнево й фрагментарно
0-34 балів F	здобувач не володіє навчально-практичним матеріалом

Розподіл балів за виконання програми практики та захист звітів:

Вид діяльності	Кількість балів
Проходження інструктажу з охорони праці та отримання документів	5
Своєчасне прибуття на базу практики та присутність протягом всього періоду проходження практики	10
Щоденник з практики та відгук керівника практики від закладу	15
Звіт з практики	50
Публічний захист звіту з практики	20
Разом	100

11. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Безпалько О. В. Соціальне проектування. Навчальний посібник. Київ, 2010. 127 с.
2. Богдан О. Що варто знати про соціологію та соціальні дослідження. Посібник-довідник для громадських активістів та всіх зацікавлених. Київ: Дух і літера, 2015. 380 с.
3. Богоявленська Ю.В. Проектний аналіз. Навч. посіб. Київ: Кондра, 2004. 336 с.
4. Вербець В.В. Методологія та методика соціологічних досліджень: Навч.-метод. посібник. Рівне: РДГУ: Інститут соціальних досліджень, 2006. 167 с.

5. Головаха Є. Моніторингові дослідження Інституту соціології НАН України: методологія, методи, організація опитувань. Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. 2014. Вип. 1(2). С.5–12
6. Головаха Є. Українське суспільство: шляхи трансформації. Український соціологічний журнал. 2016. № 1-2. С.26–30
7. Гоманюк М.А. Інтерв'юер у масовому опитуванні. Кишеньковий навчально-методичний посібник. Херсон: Гілея, 2013. 84 с.
8. Методологія і методи соціологічних досліджень в Україні: історія та сучасні проблеми: збірник статей за матеріалами конференції. За наук. ред. В.С.Бакірова, Є.І.Головахи. Київ: Інститут соціології НАН України, ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2017. 208 с.
9. Паніна Н.В. Технологія соціологічного дослідження. Київ: Наукова думка, 2006. 232 с.
10. Паніотто В., Харченко Н. Методи опитування: підручник. Київ: Києво-Могилянська академія, 2017. 342 с.
11. Практикум з соціології. За ред. В.Пічі. Львів: Каравела, 2004. 368 с.
12. Соціологія: терміни і поняття: навчальний словник-довідник / за заг. ред. В.М.Пічі [Ю.Ф.Пачковський, О.І.Пташник-Середюк, С.А.Шудло та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2018. 658 с.
13. Сучасні методики контент-аналізу: навчальний посібник. За заг. ред. Костенко Н., Батаєвої К., Іванова В. Київ: Кондор, 2018. 256 с.
14. Чмиленко Ф.О. Посібник до вивчення дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень». Дніпропетровськ: РВВ ДНУ, 2014. 48 с.
15. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності. Київ: Знання, 2002. 307 с.
16. Якісні дослідження в соціологічних практиках: навчальний посібник. За ред. Н. Костенко, Л. Скокової. Київ: Інститут соціології НАНУ, 2009. 400 с.
17. Як провести соціологічне дослідження: методичні рекомендації. Упоряд. та заг. ред. О.М.Балакіревої та О.О.Яременка. Київ: Державний ін.-т проблем сім'ї та молоді, 2004. 264 с.
18. Babbie E. The Practice of Social Research. 9th Edition. Belmont, Ca: Wadsworth. Thompson Learning, 2001. 498 p.
19. Creswell J.W. Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Approaches, Second Edition. Thousand Oaks, Calif.: SAGE Publications, 2003. 26 p.